

ומקשינן: **והא אותביה**, הקשה רב פפא לט-א עצמו לאביי, ממה שאמרו: "לוקה חמש".

ומאחר דלא תניא "חמש" — מאי טעמא אותביה [מה קושיא הקשה מתחילה, כיון שבברייתא לא שנינו "חמש"]?

אמר תירץ רב פפא: לעולם לא שנינו בברייתא "חמש".

אלא, **אנא סברי**, לאו גמרא היא בדיה דאביי [לא קבלה היא בידו שלוקה אף על לאו ד"מכל אשר יעשה מגפן היין"].

ולכך, בדיתי מלבי והוספתי על דברי הברייתא שכתוב "חמש".

והקשיתי לו, כדי שאם אכן שמועה זו משלו היא, ואינה קבלה המסורה בידו מרבו, הדר ביה, יחזור בו אביי, מכח קושיא זו, ולא ידחוק לפרש את הברייתא כדבריו.

ולא ידענא, דגמרא היא בדיה [ולא ידעתי ששמועה זו מקובלת היא בידו], **ולא הדר ביה** [ולא יחזור בו].

כלומר: עשיתי מבחן לאביי כדי לידע אם גמרא היא בדיה, ונוכחתי מתוך תירוץ שנדחק בברייתא, כי אכן שמועה מקובלת היא בידו.

קתני [איזה מלקות שונה התנא], **מיד דלא איתיה בדוכתא אחריתי** [לאו שאינו שייך במקומות אחרין אלא בנזיר].

אבל "לא יחל דברו", הרי איתיה גם בנדריים ולא בנזירות בלבד, ולכן השמיטו התנא מלמנותו.

אמר הקשה ליה רבינא מפרזקיא לרב אשי:

למאן דאמר⁽¹⁰⁾ ש"לא יחל דברו" אינו שויר, ואם כן לא שייך התנא כלום —

והא שייך התנא ענבים דבין הביניים [ענבים קטנים שבין הענבים, ואינם גדלים לעולם], שאם אכלם עם שאר איסורי נזיר הרי הוא לוקה עליהם מלקות נפרדת, שהם הרי נתרבו לעיל לד' ב ממה שאמרה תורה "מחרצנים ועד זג", ולא אמרה "חרצנים וזג".

ואם כן תיקשי, כיון ש"לא יחל דברו" אינו שויר, מאי שייך עוד התנא ששייך "דבין הביניים"? אלא בהכרח, לוקין על לאו ד"כל אשר יעשה", ושייך התנא הן לאו זה והן לאו ד"בין הביניים"! ⁽¹¹⁾

אלא, אמר רב פפא:

לא תני מירי חמש, כלומר: אל תשנה בלשון הברייתא "לוקה חמש" אלא "לוקה" סתם, ואם תרצה תאמר שלוקה שש.

דהאי שייך, [וכדי שלא נכריח מכאן ששייך התנא עוד לאו ד"מכל אשר יעשה", וכדעת הסובר שלוקין עליו]; ואם כן, אם נאמר ששייך התנא דבין הביניים, הרי יכולים אנו לומר באמת ש"לא יחל דברו" הוא שויר, ולכך שיירו התנא משום דשייך נמי דבין הביניים! ?
ב. הרי התוספות ביארו לעיל [כמובא בהערה

10. נתבאר על פי לשון התוספות, וראה הערה הבאה.

11. דברי הגמרא צריכים ביאור: א. קושיית רבינו עקיבא איגור, שהקשה: הרי אף מי שאמר ש"לא יחל דברו" אינו שויר, לא אמר כן אלא ליישב שלא תיקשי: "מאי שייך

כרבי יוסי במשנתנו, שהוא מפרש כך את הכתוב "מחצנים ועד זג".

מתניתין:

א. השיעור של סתם נזירות — מי שקיבל על עצמו נזירות סתם, ולא פירש את מנין ימי הנזירות שהוא מקבל עליו — צריך לנהוג בנזירות שלשים יום.⁽¹⁾

ב. נזיר שקיבל על עצמו נזירות סתם —

אם גילח הנזיר את רוב ראשו,⁽²⁾ או שגילחוהו לסטים,⁽³⁾ הרי זה סותר את נזירותו, וממשיך לנהוג נזירות עד שיהיה לו

שנינו במשנה: רבי אלעזר בן עזריה אומר וכולי.

ואלו הן זגים, החרצנים אלו החיצונים, הזגים אלו הפנימים, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר, שלא תטעה, כזוג של בהמה: החיצון זוג, והפנימי ענבל.

אמר רב יוסף: כמאן מתרגמינן [כדעת מי אנו מתרגמים] את הפסוק "מחצנים ועד זג" — מפורצנין, הגרעינין הפנימיים, ועד עיצורין הקליפות החיצוניות, שהסחיטה נקראת בלשון ארמית "עיצור", והסחיטה שיכת רק בקליפות החיצוניות, שיש בהן קצת לחלוחית ולא בגרעינים —

ב. כתבו התוספות: אף על גב שכבר שנינו דין זה בפרק קמא [ה א], בכל זאת חזרה המשנה ושנתה דין זה "אידי דבעי למתני: גילח או שגילחוהו לסטים סותר שלשים יום"; ולפי מה שביארו בהמשך הדברים, שעיקר טעם סתירת שלשים יום הוא משום שזה הוא שיעור גידול שיער בסתם נזירות, מובן היטב המשך לשון המשנה.

2. א. על פי המבואר לקמן מ א בדברי רב חסדא וכדעת תנא קמא בברייתא שם. ואילו לרבי שמעון בברייתא שם, אפילו גילח שתי שערות בלבד, הרי הן סותרות; ובסוגיא יתבאר.

ב. הסתירה היא אפילו אם לא גילח את השיער מעיקרו [כעין תער] ולא עבר על איסור גילוח, כי אין הסתירה משום איסור גילוח, אלא כדי שיהיה לו שיער; ואם השאיר בשיער כדי לכוף ראשו לעיקרו, יתבאר דינו בסוגיא.

3. כתב המפרש: "גילח או שגילחוהו ליסטים, משמע בין באונס בין ברצון בתוך ימי נזירותו", והוסיף עוד: "בין בנזירות מרובה ובין בנזירות

לעיל] שאין חשוב שיעור אלא אם כן לוקה הוא עוד מלקות על אכילת אותם דברים שהזכיר התנא, אבל מה ששייר התנא אכילת דברים אחרים, אין זה שיעור!?

1. א. לעיל בגמרא ה א נחלקו רב מתנא ובר פדא בדין זה, ובטעמו:

דעת רב מתנא: טעם הדין הוא משום שאמרה תורה: "קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו", ו"יהיה" הוא בגימטריא שלשים, ולדעתו, סתם נזירות היא שלשים יום, ויום הקרבנות והתגלחת הוא ביום שלשים ואחד לכתחילה [יש אומרים מן התורה, ויש אומרים מדרבנן], ואם גילח ביום שלשים יצא, כיון ש"מקצת היום ככולו".

דעת בר פדא: טעם הדין הוא כנגד לשון נזירות האמורים בפרשת נזיר שבתורה עשרים ותשע פעמים, ואכן סתם נזירות היא עשרים ותשעה יום, אלא שהקרבנות והתגלחת אין נעשים אלא ביום השלשים אפילו בדיעבד, כי אין אומרים "מקצת היום ככולו", וזו היא ששינו: "סתם נזירות שלשים יום", וכמבואר שם בעמדם ב.

שיער של **שלישים יום** כשיעור סתם נזירות, כדי שיוכל לקיים מצות תגלחת בשיער של שלישים יום. דהיינו, הוא צריך להמתין עד שישלים

שלישים יום של נזירות מאז שהתגלח, היות וצריך הוא לקיים מצות תגלחת, ואין התגלחת מתקיימת אלא כשיש לו שיער של שלישים ימי נזירות, (4) כשיעור סתם נזירות. (5)

מועטת", ובדבר זה נחלקו עליו התוספות, וכפי שיבואר לקמן.

4. א. כן נראה ללמוד מלשון התוספות שכתבו "משום דבעיא נזירות שיעלה לו תגלחת של מצוה כדי שיהא שערו גדל", הרי משמע שצריך הוא שיער של נזירות, וכשם שבסתם נזירות השיער הוא שער של נזירות.

ב. יש להסתפק בגדר הדין שהוא מונה שלישים יום של נזירות משום התגלחת, כי יש לפרשו בשני אופנים:

האחד: היות וצריך הוא לקיים מצות תגלחת, והיא אינה מתקיימת אלא בשיער של נזירות, לכן חייב הוא להמשיך את נזירתו כדי שיקיים מצות תגלחת.

השני: נזירתו נמשכת ממילא, כי הנזירות אינה נפקעת אלא כשמביא את קרבן הטהרה, ואי אפשר להביא את קרבן הטהרה אלא כששערו ראוי לתגלחת, [כי אף שהתגלחת אינה מעכבת לדעת חכמים, מכל מקום צריך שיהא ראוי לתגלחת], ונמצאת נזירתו נמשכת עד שיהא לו שיער הראוי לתגלחת, [וראה תוספות בעמוד ב ד"ה וקים].

5. א. שיטת התוספות היא, שכל ענין סתירת נזירות על ידי גילוח, אינה אלא כדי שיהיה לו שיער של שלישים יום - כשיעור סתם נזירות - כשיגלח תגלחת מצוה, ולכן ביארו בשני אופנים את לשון המשנה "גילח וכו' סותר שלישים יום":

האחד: משנתנו עוסקת שנתגלח ביום מלאת ימי נזרו, אבל אם נתגלח קודם, וכגון שנתגלח

ביום העשרים, אין כאן סתירה של שלישים יום, אלא סתירה של עשרים יום, [ולשונם מגומגם, וראה ב"ארזי הלבנון"].

השני: "ואולי הכי נמי קאמר עד שיהו שערתיו כדי שלישים יום", ועל פי דרך זו נתבאר בפנים.

ב. כתבו התוספות לפי שיטתם, שאם נזר נזירות של יותר משלשים יום, ונתגלח ביום שעדיין נותרו לו שלישים ימי נזירות, אין הוא סותר כלום, שהרי עד שימלאו ימי נזרו ויצטרך לגלח, יעברו עליו שלישים ימי נזירות בהם יגדל שערו כדי שיעור הראוי למצות תגלחת.

ג. שיטת הרמב"ם [נזירות ו א] אינה כשיטת התוספות, ולדעתו, אין הסתירה משום מצות התגלחת, אלא כמו שכתב: "סותר שלישים יום עד שיהיה לו פרע, ואחר כך מתחיל למנות. כיצד: נדר נזירות מאה יום, ולאחר עשרים יום נתגלח רוב ראשו, הרי זה שוהה שלישים יום עד שירבה שער ראשו, ואחר השלשים יום מונה שמונים יום תשלום ימי נזירתו, וכל אותן השלשים יום כל דקדוקי נזירות עליו, אלא שאין עולין לו מן המנין", וכן היא שיטת המפרש והמאירי.

ואף לפי שיטתם אין כאן "סתירה" של שלישים יום, אלא הפסקת מנין הנזירות שלישים יום עד שיגדל שערו, [וכעין זה מציינו בטומאות מסוימות, שאין הן סותרות את הימים הראשונים, אך מכל מקום אותם ימי טומאה אינם עולים לו מן המנין, וכמבואר במשנה לקמן נד א], וראה בגדר דין זה לשיטת הרמב"ם ב"שלמי יוסף" על מסכת נזיר סימן נט.

ד. שיטת בר פדא לעיל בגמרא דף ה א היא,

לעור הראש מתרחק והולך עם גדילת השער, או שמא גובהו של השיער הולך וגדל, ואילו חלק השיער הסמוך לעור הראש אינו זו ממקומו?

ומפרשינן: למאי נפקא מינה?

לנזיר שגילחוהו לסטים את רוב ראשו, ושיירו בו בכל שעה ושעה כדי לכוף ראשו לעיקרו, שהוא שיעור שיער הגדל כשבעה ימים, ויש בו חשיבות שער —

האם תגלחת כזו סותרת היא שלשים יום.

אי אמרת שיער מלתחת רבי [אם גדל השיער מתחתיתו], אם כן נזירות הא שקליה, נמצא שנתגלח השיער שהיה בשעת קבלת הנזירות סמוך לראשו, ומה שנשאר אינו

ב. נזיר שגילח, בין בזוג [מספרים], (6) בין בתער, או שסיפספ [תלש] (7) כל שהוא, אפילו שעה אחת, הרי זה חייב מלקות משום שעבר על מה שאמרה תורה "תער לא יעבור על ראשו".

ובלבד שיגלח כעין תער, דהיינו גילוח השיער מעיקרו. (8)

גמרא:

איבעיא להו, הסתפקו בבית המדרש:

דרך גידולה של האי ביניתא [של השערה] — האם מלתחת רבי, או מלעיל רבי?

האם השער גדל מתחתיתו, ומה שהיה סמוך

על ראשו".

7. כן פירשו התוספות; ובברייתא בגמרא מצינו כמה פעמים "תלש וכו' סיפספ כל שהוא וכו'", וראה מה שכתב בזה ב"ארוזי הלבנון" אות קפג.

8. א. כתבו התוספות: "ומיירי כשעוקר השער מעיקרו ומשחיתו מן השורש כעין תער, דלוקה מקרא ד"תער לא יעבור על ראשו" דמרבינן בגמרא שאר המעבירין; ומכל מקום אף אם לא גילח כעין תער הרי הוא עובר ב"קדוש יהיה גדל פרע שער ראשו", כדעת רבי יאשיה בברייתא בעמוד ב, כן יש ללמוד מדברי התוספות בעמוד ב.

ב. למדנו מדברי התוספות, ש"זוג" דהיינו מספרים כמו שביארו התוספות, הרי הם משחיתים את השיער כעין תער, וראה מה שיתבאר בהערה לקמן מ ב על הברייתא שם "יכול אפילו גילחו במספרים".

ש"סתם נזירות" אינה אלא עשרים ותשעה יום, ומה ששינונו: "סתם נזירות שלשים יום", הוא משום יום הבאת קרבנותיו שהוא ביום השלשים, כמבואר שם בעמוד ב [ולעיל בהערה]; ואולם תיקשי: למה שינונו "סותר שלשים יום", והרי אין לו לסתור אלא עשרים ותשעה יום! והניחא לשיטת התוספות שעיקר טעם הסתירה הוא משום מצות התגלחת, הרי ניחא, כי היות והתגלחת בסתם נזירות היא ביום השלשים דוקא, אכן צריך הוא לסתור שלשים יום; אבל לשיטת הרמב"ם יש מקום עיון לפי שיטת בר פדא, אם לא שנאמר כי לדעת הרמב"ם אין הדין תלוי בסתם נזירות שהיא שלשים יום.

ה. יש לעיין אם אומרים בשלשים יום אלו "מקצת היום ככולו" בסוף המנין, ובפרט יש לעיין בזה לפי שיטת הרמב"ם והמאירי שאין אומרים "מקצת היום ככולו" אלא בסתם נזירות ולא בנזירות מפורשת.

6. כלומר: ואף שבתורה כתוב "תער לא יעבור

ואי סלקא דעתך, מלתחת רבי, אם כן ברישא דבינתא⁽¹⁰⁾ בעי למיקם] אם תאמר שהשיער גדל מתחתיתו, אם כן היה מן הראוי שתעלה ביצת הכינה הדבוקה בשיער לגובה השיער].

ודחינן: לעולם מלתחת רבי [לעולם גדל השיער מתחתיתו], ואגב חיותא נחת ואזיל [אכן גידול השער מושך אותה ממקום יצירתה, אלא מתוך החיות שיש בה, הרי היא נוחתת וחוזרת למקום עיקר השיער], כדי להתקיים מזיעת עור האדם ולחותו.⁽¹¹⁾

תא שמע שהשיער גדל מתחתיתו:

מאותו שיער, אלא צמח בו אחר כן, ואם כן סותר הוא עד שיהיה לו שיער נזירות של שלשים יום.

אלא אי אמרת מלעיל רבי [אם השיער גדל מגובהו של השיער], הרי מאי דאקריש, הא קאים, נמצא שהשיער אשר היה עליו בשעת קבלת הנזירות, במקומו הוא עומד עדיין ולא נתגלח, ואם כן אין הוא סותר כלום.⁽⁹⁾

תא שמע שהשיער גדל מגובהו:

מחאי אינבא [ביצי כינים], שהם נוצרים בעיקרי השיער, דקאי אף כשגדל השיער בעיקרא [עומדים הם בעיקרו של השיער כבתחילה] —

9. ב"ארזי הלבנון" נתקשה, וכי בנתגלח לגמרי לכשימנה עתה שלשים יום יהיה זה אותו שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, ובהכרח שאין צריך - כשביל מצות תגלחת - שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, ואם כן כיון ששיעור שער כדי לכופ בו ראשו לעיקרו יש בו חשיבות שיער, מה איכפת לן שלא היה עליו בשעת קבלת נזרו; וראה מה שהביא שם. ובהכרח צריך לומר בשיטת התוספות, שהדינים חלוקים [אלא שצריך ביאור מה הוא מקור דברי הגמרא לזה], שאם יש לו שיער של שלשים יום, לזה אין צריך שיהא עליו אותו שער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, שהרי אפילו אם היה מגולח לגמרי וקיבל נזירות, הרי הוא מגלח את מה שגדל בימי נזרו, ואף שאין עליו אותו שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו; ועיקר מה שצריך הוא שיהיה זה שיער שגדל בימי הנזירות, וכפי שנתבאר בהערה במשנה.

10. לכאורה לא דוקא ברישא דבינתא דמשמע בראש השיער, שאין הם עולים לראש השיער אלא אם כן היה מגולח בשעה שנוצרו, אלא הכוונה בגובה השיער רחוק מן הראש; וראה הערה בהמשך הגמרא.

11. רא"ש.

אבל לענין מה שמתחדש פה בגמרא, שאם נשאר עליו שיער כדי לכופ ראשו לעיקרו אין הוא סותר, לענין זה צריך דוקא שהשיער הנשאר

9. ב"ארזי הלבנון" נתקשה, וכי בנתגלח לגמרי לכשימנה עתה שלשים יום יהיה זה אותו שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, ובהכרח שאין צריך - כשביל מצות תגלחת - שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, ואם כן כיון ששיעור שער כדי לכופ בו ראשו לעיקרו יש בו חשיבות שיער, מה איכפת לן שלא היה עליו בשעת קבלת נזרו; וראה מה שהביא שם. ובהכרח צריך לומר בשיטת התוספות, שהדינים חלוקים [אלא שצריך ביאור מה הוא מקור דברי הגמרא לזה], שאם יש לו שיער של שלשים יום, לזה אין צריך שיהא עליו אותו שער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו, שהרי אפילו אם היה מגולח לגמרי וקיבל נזירות, הרי הוא מגלח את מה שגדל בימי נזרו, ואף שאין עליו אותו שיער שהיה עליו בשעת קבלת נזרו; ועיקר מה שצריך הוא שיהיה זה שיער שגדל בימי הנזירות, וכפי שנתבאר בהערה במשנה.

אבל לענין מה שמתחדש פה בגמרא, שאם נשאר עליו שיער כדי לכופ ראשו לעיקרו אין הוא סותר, לענין זה צריך דוקא שהשיער הנשאר

הקליעה — עם גידול השיער — רפויה בסמוך לראש], הרי שהשיער מתחתיתו הוא גדל. (14)

ודחינן: אין טעם ההרפייה משום גידול השער, אלא איידי דקמטא היא משיכבא דרפיא [על ידי שכבת בלורית השיער ששוכבת עליו, נקמט והולך ורפה], (15) כלומר: כובד השער הוא זה שמרפה את הקליעה למטה.

תא שמע שהשער גדל מתחתיתו:

מסקרתא [מין צבע אדום] דרפי עמרא מלתחת [שהצמר רפוי למטה].

מסקרתא הוא מין צבע אדום, שצובעין בהן את שיער הבהמות, ובמקום הצבע שבחלק העליון של השיער, מתחזק (16) הצמר אצל גוף הבהמה, ואחר כך מתרפה הצמר אצל מקום עיקרו (17) —

ממה שאכן אנו רואים **אינבא מתה** דקאי **ברישא דבינתא** [כשאיין בה חיות היא עומדת בראש השיער], כי היא נמשכת עם השיער שהיא דבוקה בו כשהוא גדל והולך (12) —

ואי סלקא דעתך **מלעיל רבי**, הרי בעיקרא **דבינתא בעי למוקם** [היה לה לה להישאר בעיקר השיער] שהוא מקום יצירתה.

ודחינן: **התם נמי, משום דלית בה חילא, שרגוי שריגא ואזיל** [חיות ואין בה כח, שהרי היא מתה, נשמטת היא למטה], כלומר: חיות והשער נכפף כלפי מטה, הרי היא נשמטת מהמקום שהיתה דבוקה בו, ויורדת לראש השיער.

תא שמע שהשיער גדל מתחתיתו:

מבלורית דגויים, (13) שמניחים בלוריותיהם לשם עבודה זרה, **דבתר דמגדלין לה, רפיא מלתחת** [לאחר שקלעו את שערים, נעשית

גויים שאינם קולעים שערותיהם בכל יום, כי מגידול שער של יום אחד אין להבחין ברפיון הקליעה.

15. נתבאר על פי לשון הראש; והתוספות פירשו: "משיכבא" מן הראש שעליו היא שוכבת, "רפיא" היא מתרחקת ונרפית.

16. בראש כתוב "מתרפה הצמר" ונראה שטעות סופר היא.

17. נתבאר על פי הראש; וכתבו התוספות שיכולה היתה הגמרא להוכיח, ממה שבעיקרו של הצמר אין הוא אדום משום שגדל השיער, וכעין שמוכיחה הגמרא מן הזקנים שצובעים את זקנם.

12. כתבו התוספות: "ברישא דבינתא, לאו [דוקא] ברישא, אלא ברחוק מן הראש קאמר", ודבריהם אינם מובנים, שהרי לפי תירוץ הגמרא אכן הם נשמטים לראש השיער, ואם כן מנין לתוספות לומר לא כן; והדעת נוטה, שדיבור זה של התוספות לא נדפס במקומו, ודבריהם נכונים על דברי הגמרא לעיל "ואי סלקא דעתך מלתחת רבי, ברישא דבינתא בעי למיקם", וכפי שנתבאר בהערה לעיל, ושם מקום דברי התוספות.

13. גירסתנו "כושיים" משל הצנזור הוא; וכתבו התוספות, שהן מגלחין סביב כל הראש, ואת השער הנשאר הרי הם קולעים.

14. צריך לומר שראיית הגמרא היא מאותם

וביאור מחלוקתם לשיטת רב מתנא בדף ה הוא:

דעת חכמים: היות ועדיין עומד הוא בתוך ימי נזירותו שהיא שלשים יום, הרי זה סותר את הכל, כשאר נזיר שנטמא בתוך מנין ימי נזירותו שהוא סותר את הכל. ואף שאם היה מביא קרבנותיו, היינו אומרים "מקצת היום ככולו", מכל מקום אין אומרים "מקצת היום ככולו" לענין סתירה שנחשיבנו כאילו נטמא ביום שלשים ואחד, אלא סותר הוא את הכל, היות ולא השלים את כל נזירותו בטהרה.

דעת רבי אליעזר: אף לענין סתירה אומרים "מקצת היום ככולו", ואם כן נמצא שנטמא אחר מלאת ימי נזרו, ולפיכך אינו סותר אלא שבעה ימים, כדי שייטהר ויעשה "תגלחת טהרה" כשהוא טהור.

ומשנינן: ברייתא זו — שאם הניח בשערותיו כדי לכוף ראשן לעיקרן אין התגלחת סותרת — עוסקת ב**כגון שגילהוהו אחר מלאת** (2) ימי נזרו ביום השלשים לנזירותו. וביום זה בלבד אין התגלחת באופן זה סותרת, וכדמפרש ואזיל.

ומני [מי הוא התנא של הברייתא] **רבי אליעזר היא** —

ולשיטתו הוא, **דאמר** רבי אליעזר לענין סתירה שעל ידי טומאה:

ותו, (18) ועוד ראייה שהשיער גדל מתחתיתו, שהרי **כד צבעי סביא דיקנהון** [כאשר צובעים הזקנים את שערם בשחור כדי שיהיו נראים ככחורים], (19) **חורין**

עיקבי נימהון [עיקרי שערותיהם, לשון "נימא"], כאשר שערם גדל, הרי שערותיהם לבנות בתחתיתם, כצבע יצירתם.

שמע מינה מלתחת רבי, ולכן עיקרי השער לבנים הם, לפי שחדשים הם, ועדיין לא נצבעו.

ומסקינן: אכן **שמע מינה** שהשיער גדל מתחתיתו.

ומקשינן: **ואלא הא דתניא: "נזיר שגילהוהו לסטים, (1) ושיריו בו כדי לכוף ראשו לעיקרו, אינו סותר"**, תיקשי:

ואי סלקא דעתך כאשר הוכחנו, שהשיער **מלתחת רבי** — **ליסתור!**? וכמו שנתבאר לעיל, שהנפקא מינה בספק זה הוא לענין סתירה על ידי תגלחת כשהשאייר בשיער כדי לכוף ראשו לעיקרו, שאם השיער גדל מתחתיתו, היות ואין זה השיער שהיה עליו בעת קבלת נזירותו, הרי הוא סותר.

לעיל במשנה דף טז א שנינו: "מי שאמר הריני נזיר, נטמא יום שלשים [קודם שהביא את קרבנותיו], סותר את הכל. רבי אליעזר אומר: אינו סותר אלא שבעה".

1. לאו דוקא לסטים, והוא הדין אם גילח הנזיר עצמו.

2. היינו ביום השלשים שהוא יום מלאת ימי נזרו, ומה שאמרה הגמרא "אחר מלאת", היינו

18. מילה זו היא על פי גירסת "המפרש" וביאורו, ולפי תוספות אין נראה שגרסו מילה זו.

19. נתבאר על פי הרא"ש.